

LENGYEL LÁSZLÓ — VÁRSZEGI ASZTRIK: BESZÉLGETŐ KÖNYVECSKE

„Katolikus püspök, szerzetes és szabadgondolkodó értelmiségi Magyarországon nem folytatott még párbeszédet életről és halálról, emberről és Istentől, földi és égi világról. Ez a kicsiny beszélgető könyvecske talán egy botrány utolsó és a megértő kézfogás első jele” — írja Lengyel László a könyv előszavában. Az olvasónak az ideológiai vitákhoz szokott beidegződéseket el kell űznie magától, mert ha nem ezt teszi — tartozzon bármelyik oldalhoz —, nyugtalanná válik, de legalábbis saját nézeteinek és világlátásának igazolását keresi. Pedig semmi sem áll távolabb ettől a beszélgető könyvecskétől, mint hogy a másikat kioktassa vagy éppen átnevelje, megtérítse. A párbeszéd egyenrangú felek között folyik. Megérteni akarják egymás szempontjait, redőzéseit. Elismerik a másik jogát a hitre csakúgy, mint a nem-hitre. A könyvet olvasva mindvégig érezzük a baudelaire-i mondat sugallta következményt: „Az az ember, aki elmondta esti imáját, olyan kapitány, aki őrszemeket állít. Nyugodtan alhat.” — Várszegi Asztriknak, a pannonthalmi főpátnak kint állnak az őrszemek. Lengyel László meg így vall ebben a kérdésben: „En vívódva, fel-felébredve őrszemek nélkül élek.” A beszélgetés, a vita szigorú játékszabályok szerint folyik. Az istenhit élménye ugyanolyan élmény — tartják a beszélgetők —, mint a nem-hité. Ők maguk is úgy érzik — mi pedig olvasók meg tapasztaljuk —, hogy ez inkább jézusi-szók-ratészi dialógus, mintsem az egyházi meggyőzés és a voltaire-i szenvedély összecsapása. Nyugodt, megfontolt, néhol sziporkázó intelligenciájú a beszélgetés. Lengyel László, a szabadgondolkodó nem advocatus diaboli, az ördög ügyvédje, csak válaszokat kereső, tapasztalatait, érzéseit, véleményét kimondó nem hívő értelmiségi. Minden a közelmúltról és a jelenről szól, hogy a jövő jobb legyen az emberben, az egyházban, a társadalomban egyaránt. A beszélgető partnerek megközelítően egykorúak, ma mindketten ötvenesek.

Hallom a hívő és kereső emberek véleményét: Asztrik püspöknek gyermekkorából, családjának vallásos attitűdjéből csaknem egyenes út vezetett a kolostorig. Szavai őszinték, mondatainak hitele van. Kételyeit, kritikáját nem rejti véka alá. Számára Pannonthal-

ma a nyugalom, a béke, a közösség és a szabadság szigete. Az élet célját a bencés szerzetesközösségben találja meg. Figyelem érveit, békéjét és kritikáját, és nem tudok szabadulni a hatása alól. Lengyel Lászlóról megtudjuk, hogy Benedek Elek dédunokája, és teljes természetességgel vall arról, hogy a családban semmilyen vallásos, egyházas élmény nem érte, de — mint kiderül — nem is hiányzott ez neki. Nyilván sokan vannak az olvasók között, akik hasonló módon nőttek fel, az ő részükről a szimpátia Lengyelt övezi.

Aztán kezdődik a két ember dialógusa a *félelemről*, a *kegyelem idejéről*, és a *lelki függetlenségről*, és ezeken a fejezeteken belül oly sok mindenről: a gazdagok és a szegények egyházáról, II. János Pál pápáról, a világ látásáról és megváltoztatásáról, az önmegvalósításról, az erkölcsi rendről, az engedelmisségről, az élet értelmezéséről, a példamutatásról, a szerzetesi életstílusról — őszintén, nem egyszer kemény és kérlelhetetlen kritikával, de mindig a felelősségvállalás tudatával.

Lengyel László végig jól tettenérhetően elene feszül egyháznak, hitnek, konformizmusnak, megalkuvásnak, társadalmi elmaradottságnak. Szókimondóan kritikus mondataiban — bár mindvégig korrekt módon — felsejlik az a belső nyugtalanság, amit talán önmaga is nehezen visel el. És ezekre az őszinte, hitetlenkedő kérdésekre komolyan végiggondolt, példákat sem nélkülöző, nyugodt, derűs éleztzempléletű, belső békét sugárzó boldog ember válaszai rímelnék. Az ominózus kérdés — amire talán sokan várnak —, hogy van-e Isten vagy nincs, nem hangzik el a könyvben, de a kérdezett szerzetes-püspök életével, személyiségével, megfogalmazott állásfoglalásaival mégis válaszol rá.

CSERMELY TIBOR

PARANCS JÁNOS: TÖLETEK TÁVOLODÓBAN, 1992-1999

Szorongató érzés olyan önjellemzések, megállapítások sorával szembesülni, amelyek a halál árnyékában születtek. Egy sereg eseményt, beszélgetés töredékét felidézni, amelynek részese és tanúja voltam. Visszaemlékezni, amint leszokott a dohányzásról, komoran beszámolt csillagainak baljós állásáról,